

մէջ Խաղաղի ապաստաններուն ը-
րած վերջին խռովարար ցոյցներուն վը-
րայ՝ տեղւոյն զաղղիական հիւստիստը
բարձրագոյն փոխարքային խնդրէր է
որ դանտը Եղիշտուն փոխէ, բայց փո-
խարքայն չէ ընդունել որ այս խնդիրը: Ը-
սոր վրայ Փարիզէն հրաման զացեր է
Քլաւօ ծովապետին որ իր նաւերն առ-
նէ ու անմիջապէս Եղիշտունը երթայ
Պաղլեոյ հիւստիստին բրած առաջնա-
կութեանը ու ժողովուրդ համար:

Բնական օրհան լրագիրը կը ծանու-
ցանէ թէ հեռագրով լուր եկեր է մայ-
րաքաղաքս որ Եղիշտունն ախուր մը
մահերէ Եղիշտուն ծովը:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եղիշտուն հինգշաբթի օրը կայսերական
մեծագոր տեղութեան պաշտօնէից մեծ
ժողով մը եղաւ Բ. Գուսթը եւ կարեւոր
որոշումներ եղան Պարստաղի խնդրոյն
վրայ:

Պարստաղի սահմանադրութիւն վրայ
պատահած վերջին դէպքերը հետեւեալ
կերպով կը պատմուին մայրաքաղաքիս
ժողովուրդին:

«Պարստաղի Տանիւն պէյին պատ-
գաւաւորացը եւ սահմանակից կայսերա-
կան իշխանութեան դարձականներուն մէջ
քանի մը օրէ ի վեր բանակցութիւններ
կըլլային: Երբէն քանի մը կէտերու վը-
րայ համաձայնէր՝ մնացեալներուն վրայ
ալ համաձայնելու վրայ էին: Օսմանեան
զորքերը Քարահոյնի մէջ ամուր դիրք
մը բռնած ըլլալով, զարստաղեաց պատ-
գաւաւորները առաջարկեցին անոնց որ
այն անգին եւս քաշվին որդէս զն զըզը-
ւութեան պատճառ չարովի եւ ասանկով
խաղաղական լուծում մը գիւրու թեամբ
ձեռք բերվին: Օսմանեան հաճեցան այս
բանին, եւ երբ զինագաղաթման հաւա-
տալով անկասկած ետ կը քաշվին, Պա-
րստաղից իրենց բոլոր զօրութեամբը ա-
սոնց վրայ յարձակեցան: Եւս կուռոյն
մէջ օսմանեան զօրաց մէկ վաշտը (թա-
պուս) շատ նեղութիւն ու ֆետս կրեց:»

Կայսերական կառավարութիւնը վե-
րայից եղբորութեանց լուրն առնելուն
պէս՝ հրաման ըրաւ որ նոր զօրք խրկուի
Պարստաղի սահմանապահ լուր:

Երկուշաբթի օրը չորս շողեան
լեյուն զօրք մայրաքաղաքէս ծամբայ եկան
Բախլու գաւառ անկէջ Պարստաղի սահմա-
նապահ խրկուած համար: Ուրիշ զօ-
րաց զուգորդալ այսօր վաղը ծամբայ ել-
լիւր վրայ են:

Կիրիս կղզւոյն մէջ այս օրերս
քանի մը խռովարար ցոյցներ պատահե-
ր են, որոնք թէպէտ քաղաքական նպատակ
մը եւ կարեւորութիւն մը չունին, այսու-
ամենայնիւ հոն պահպանութիւն ընող
կայսերական զօրաց թիւը խիստ քիչ ըլ-
լալուն համար՝ երեքշաբթի օրը երկու շո-
ղեան լեյուն զօրք վնաց հոն մայրաքա-
ղէս:

Լրագրոյս 327 թուոյն մէջ պաշտօ-
նական ծանուցում մը հրատարակած ենք,
որով կայսերական հայրախնամ կառա-
վարութիւնը փոխանակութեանց եւ զը-
րամոյց անկարգ ընթացքին եւ օր օր բարձ-
րանալուն վրայ ցաւելին ետեւ հասա-
րակութիւնը խոհանութեան կը յորդո-

րէր ծանուցանելով որ վստմափայլ Պու-
ստ փաշան Եւրոպայէն տեղութեան
համար փոխառութիւն մը ընելու համար
պէտք եղած հրահանգներն հետը տա-
լած եւ փոխառութեան ալ հետեւան-
քը պահած մը հաստատել ըլլալով, այս
զօրծողութիւնները որոշվելուն պէս՝ զը-
րամոյց եւ փոխանակութեանց զինքը մէ-
կէն ի մէկ վար կիշին, եւ անժամանա-
կը ամեն մարդ քիչ շատ ֆետս կը կրէ:
Եւս ֆետսներէն հասարակութիւնը ըզ-
գու շայքնէն ետեւ՝ կայսերական բարե-
խնամ կառավարութիւնը նաեւ կապա-
հովքներ որ անոնցները երած հաճե-
թաշէն անուն թուղթերուն ալ շահն
ու մայրը մետաղեայ դրամով վճարվե-
լուն ամենեւին տարակոյտ չըլլով:

Եստե ամենայնիւ ոմանք Բարա-
թիստընի միտքը սխալ հասկըցած կամ
մեկնած ըլլալով, կայսերական կառավա-
րութիւնն անցեալ շաբթու երկրորդ ծա-
նուցում մը հրատարակեց, որուն մէջ
կիսաքննել թէ Բարաթիստը ար-
ծաթ եւ ոսկի մէջիտէ հասկընալու է
հարկերնոցը հարկեր գուռուշե արվելու
պայմանաւ: Եւս կերպով՝ վերայիցեալ
հաճեթաշէն ըզգած թուղթերուն վը-
ճարմանը վրայ ծագած անտուգութիւն-
ները կը փարատին եւ այսու հետեւ ա-
նոնց ալ արժէքը չկորսիր տուրեւառու-
թեանց մէջ:

Լրագրոյս 266 թուոյն մէջ՝ օտար աշ-
րու թեանց երկիրներէ հաճեցան րընա-
կելու եկող զաղթականաց վրայօք կայ-
սերական կառավարութեան հաստատած
կանոնադրութիւնը հրատարակած ենք:
Յիշեալ կանոնադրութեան վրայ այս օրե-
րս երկու նոր յօդուած ալ աւելցած ըլ-
լալով, արժանի կը համարենք դանտը
թարգմանելով լրագրոյս մէջ հրատա-
րակել:

304. 1 Ուղեւորներ զաղթականներ ի-
րենց տրվելը հաղորդելու վրայ միշտեւ քսան տարի
սեփականութեան իրաւունք չպիտի ունենան, այս
պայմանով չլինեցած թէ որ զաղթական մը մեռ-
նելու ըլլայ, մնացած ժամանակին համար մեռնու-
ղին իրաւունքներն ու պարտաւորութիւնները իր
օրինաւոր ժառանգներուն պիտի անցնին, որոնք
կարող պիտի ըլլան միայնակութեամբ լրացնելու
անոր յանձն առած պայմաններն մնացեալ մասը ի-
րենց ժառանգած զոյքերով, կամ ուրիշ նոր
զաղթականի մը վրայ դադարունքով այն պայմանա-
ւոր պիտի պիտի ըլլայ զաղթականի մը թէ իր-
բեւ առաջին պայմանագրի, եւ թէ իրենց յաջորդ-
քսան տարի պայմանագրով ետեւ ձեռքը հոգ մը
ունենայ, օրինաւոր եւ հաստատ անք պիտի ծան-
ցուի:

304. 2 Ուղեւորներ մէկ մարդ մը հայրենիք
փոխելով ժառանգութեան իրաւունք կը կորսնե-
ցնեն, օսմանեան հպատակ մեռնող զաղթականի մը
ընտանիքը իրաւունք չպիտի ունենան անոր ըստա-
րածքը ժառանգելու թէ որ անոր մեռած ժա-
մանակը իրենց ծննդեան երկիրը գտնուին ու իրենց
առջն ազգայնութիւնը շարունակեն:

Եղիշտունը կայսերական հետեւեալ աղե-
տարն լուրը կը գրեն:

«Պայրամի տօնին պատճառաւ, վախ-
ճանեալ Խաղաղի փաշային որդի Եհմէտ
փաշան, Սէհմէտ Ելի փաշային որդի Զա-
լիմ փաշան, եւ Խալալի ու Սուլթա-
նա փաշաները Եղիշտունը եկեր էին
իրենց ուրախացելու թիւնը մատուցանելու
բարձրագոյն փոխարքային, եւ միջե-
րութեան բարձր անտառնը ստանալու
որ օգտատախա Խնքնակալը չնորհեր էր
իրենց: Պայրամին առաւունք մեծ զօրա-
հանգիս մը ըլլալէ ետեւ՝ նախաձեռն ըրին
բարձրագոյն փոխարքային հետեւ քիչ

մը ետքը վստմ. Եհմէտ փաշան, Զալիմ
փաշան, Ֆէրիք Խալալի փաշան եւ ու-
րիշ քանի մը բարձրագոյն պաշտօնա-
ւորներ շողեկաւորներով ծամբայ եկան
Պահլիք երթալու համար: Եղիշտուն-
քը Քարահոյն-Ելիս համակով՝ կամուր-
ջին միւս կողմն անցնելու ժամանակին,
ըստ ոմանց կառքերուն շղթան խելով՝
կամ ուրիշ որ եւ իցէ անգղու շղթան
մը պատճառաւ՝ կառքերուն չորսը Եղիշտ
գետն ինկան, եւ վստմ. Եհմէտ փաշան,
Խալալի փաշան, եւ առեւտրական
զօրծող վերապետ Բիթաթ պէյը եւ
ուրիշ քանի մը երեւելի անձինք խղզը-
վեցան: Սիւնակ Զալիմ փաշան կառքին
զուրս ցառակով կըցաւ ինքզինքը ազա-
տել:

«Եւս զԲարաթիստը անմիջապէս
հեռագրով Եղիշտունը հասնելով՝
մեծ սոսկում պատճառեց փոխարքային ըն-
տանեացը: Բարաթիստ փաշան իսկին
Ասպարիի պաշտօնը զնայ հեռագրին մօտը
դանդիլու համար, եւ Եհմէտ փաշային
եղբայրները յատուկ շողեկաւորով Քա-
րահոյն-Ելիս գացին. հոն հասած ժամա-
նակին իրենց զԲարաթիստը որ չուրէն
հանգիս եւ շունչը զեւ. վրան էր՝ մեռաւ:

«Եհմէտ փաշան՝ Եղիշտունի փո-
խարքայութեան ժառանգը էր. լուր կըր-
թութիւն առած, բարեխիտ եւ զօրծուն-
եայ անձ մըն էր: Եղբորութեան թեան
թշնամի էր, բայց արժանաւոր եւ հաւա-
տարիմ ծառայութիւնները փորձաքննել
գիտէր. վերջապէս լուր կառավարչի մը
պէտք եղած ամեն բարեմասնութիւններն
ունէր: Իր ժողովեալն ալ աշխարհ-
ութեամբ մեծ հարստութիւն գիլած էր:
Երկու մանչ եւ երեք աղջիկ զաւակ կը թո-
ղու տղայ հասակի մէջ:

«Եհմէտ փաշային մեռնելովը Ե-
ղիշտունի յաջորդութեան կարգը կը փոխ-
վի»:

Կայսերական հրամանաւ

Եւստաւորական զօրծող եւ հասարա-
կաց շնորհածոյ նախորդ պաշտօնեայ վը-
սեմափայլ Խալալի փաշան Թաւաղեա-
թի ժողովին անգամ անուանեցաւ:

Կարձեալ կայսերական հրամանաւ

Պատերազմի պաշտօնեայ վստմափայլ
Բեկա փաշային որդի Խալալի պէյին
եւ Սըր Բաթաթի պէյին Սուլթան
փաշային որդի Զիւնի պէյին Լիւս փա-
շայութիւն արվեցաւ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Տեղական կերպէն մեր արդոյ թըղ-
թակցին զրած մէկ նամակէն բերկու-
թեամբ արտի կիմանանք որ քաղաքին զըզ-
րատանց պայծառութեանը համար անց-
եալ տարի հաստատուած Լուսաւորչեան
ընկերութիւնը գովելի եւանդով եւ բը-
րիստոնեական եղբայրասէր հոգով կը շա-
րունակէ իւր յանձն առած ազգայնա-
կան պաշտօնը:

Ընկերութիւնը իւր անգամներէն քա-
ռասուն հոգիի վրայ վեճակ ձգելով տան
երկուքը ընկերութեան ժողովոյն անգամ
անուանած է, եւ մնացեալ քսան եւ չոր-
սը զօրծակալ: Ասոնց վրայ ալ չորս երե-
ւելի անձինք դուրս կարգեալ են որոյ ա-
ռաջինն է մեծագոյն սեղանաւոր Սու-
րատ աղայն Սուրատեան:

Սեր արդոյ թըղթակցին տուած աւե-
ղեկութիւններուն նայելով՝ իրաւունք

ունենք փատհ ըլլալու որ այս արեւ հաս-
տատ ընկերութիւնը ասանկ սերս միա-
բանութեամբ կապած մնալով՝ Տեղա-
նակալի հայ ժողովրդեան բարոյական
յառաջադիմութեանն ու ապագայ եր-
ջանկութեանը պատճառ՝ եւ անոնց յա-
րաւանական շնորհակալութեանը արժանի
պիտի ըլլայ:

Պրուստին մեր արդոյ թըղթակցին
հետեւեալ լուրերը կը գրէ:

«Եղիշտուն ուրախական լուրեր ըն-
գունելու համար ունեցած յօժարու-
թիւնից զիտելով՝ պատիւ կը համարիմ
ինձ զօրծա ծանուցանել Ձեզ, թէ դա-
ւառիս վստմափայլ կու սակալ բարձրագոյն
տիւ Սիւլէյման փաշան՝ որուն հայրախն-
ամ կառավարութիւնը ամեն ազգի բը-
նակաց անգործութեանը վրայ միօրինակ
կը հսկէ, մասնաւոր բարեկամական սեր մը
ունի քաղաքիս Եւստաւոր Կերպարա-
թի Վերդ Սըրապան Երբ Եղիշտուն
սին վրայ, որուն յատկապէս այցելութեան
զարու բարեհաճեցաւ առաջնորդարանը ամ-
սոյս Զին չորեքշաբթի օրը, եւ արժանաւոր
պատուով եւ մեծ արանօք ընդունվելով
Խնքնի բարձր Սըրապութեան, բաւա-
կան ժամանակ տեսութիւն ընելէն զինի
վերադարձաւ իւր պաշտօնը: Երբին վստ-
մութեան այս զեղծութիւնը Պրուստայն
Հայոց աղային համար մեծ պատիւ ըլլա-
լով՝ պարտաւոր կը համարենք զմեզ ար-
գարեւ կրաստապետ արախ. աղթից ըլ-
լալով թէ օգտատախա Խնքնակալին ամե-
նապատու տական եւ անդին կենացը, եւ թէ
համայն արգարախորհուրդ Եւստաւորաց
մեծագոր Տէրութեան:

«Ասան օրոյ խնդրեմք, արդոյ հրա-
տարակիւ, որ գուր եւս բարեհաճեցիք
այս յօդուածը ընդունիլ Ձեր պատ-
ուական լրագրոյն թերթերուն մէջ՝ ի պա-
տիւ աղային հայոց եւ յապաղոյց շնորհա-
կալութեան արտի հայազգի ժողովրդոյ
քաղաքիս:

Լրագրոյս 324 թուոյն մէջ Խաւա-
ղի զե Ս. Երեմիական զօրծողին տարեկան
քննութեան մրցանակի հանդէսը ծանու-
ցած ժամանակին Եղիշտունեան մեծար-
դոյ Սիւլէյման աղային նոյն հանդէսին մէջ
աղբաւորական վստմափայլութեամբ եւ աղ-
նիւ, զգացումներով հիւստած ու խօսած
ընտիր ծառը յիշեր էինք, որ մեծ աղ-
ղեցութիւն ըրաւ բոլոր հանդիստիա-
նաց վրայ, եւ Խաւաղի զե զօրծողին պայ-
ծառութեանը աշխատող Ս. Երեմիական
ընկերութեան յարգի եւ ուսումնասիր
անկամոյ սիրտը նոր եւ աւելի եւանդա-
րաւորութեամբ մը լլուր:

Յիշեալ պատուական ծառին օրինա-
կը քանի մը անգամ խնդրելէ ետեւ վեր-
ջագետ ձեռք բերելով՝ արժանի կը համա-
րենք լրագրոյս մէջ հրատարակել:

Եղիշտուն Խաւաղի զե:

Այս գարէն տեղի է որ գիւղիս այս նախա-
կըրթական զօրծողը՝ Ձեր բազմաբաժնի նախնայ
այս փառաւոր յիշատակը հաստատուած է, եւ
միշտ քիչ շատ իւրաքանչեքը ցոյցած է ազգին:
Իւր առաջին քսանամեայ պարբերութեան մէջ
պատրաստեց աղային այն պատուական անձինքը՝ ու-
րանք յետոյ 1843ին երախտագրութեամբ եւ աղ-
ղախական ողբով ընկերութիւն կազմելով աւե-
լի եւս բարեկարգ եղին զայն եւ նուրիցյն յանուն
Սըրայն Երեմիական Եղիշտունը պարբերութեան մէջ
որուն սկզբնաւորութիւնը 1841ին յայտ փառա-
ւոր էր ընդ պաշտպանութեամբ հայրենասէր եւ
վեհաճ իշխանի մը, իսկ զԲարաթիստ տեւո-
ղութիւնը խիստ կարճ ըլլալով՝ տխուր յիշատակը
զեւ մառցումն չէ եղած: Սիւլէյման եւ Եղիշտուն
Երեւոյ աղային այն լուսնաւոր անձինքը՝ որոնք

այսօր առաջնորդ անդիկի դասն էր ինչպես ասում էր ինքնապատշաճ
այսօր էն ըստ ամենայնի դպրոցին օր ըստ օր դար-
գացանքը: Այսօր դպրոցը ինքնուրույն էր օրն մեջ
գետ դպրոցը տան էր չորս տարի էն ի վեր միտ-
նակ բարեկարգութեամբ դերակցանք է նախըն-
թաց պարբերութեաններէն, քանզի ամեն տարի
քննարկ ընտիր աշակերտներ կը նստիւն ձեռքի սրնը
այսօր ազգին օգտաւոր ծառայութեաններ ընելու
յաջողակ եւ միանգամայն յօժարամիտ ունեւոր զին-
քեր կը հեղինակեն կամ կը թարգմանեն, անանք
սորվածներն դաստառութեամբ ուրիշ ազգա-
յին դպրոցներու աշակերտաց անշահափութե-
թեամբ կը հաղորդեն, ազգօգուտ ընկերութեանց
եւ հաստատութեանց քանակի կը հանդիսանան,
անանք Աւստրալի բարձրագոյն դպրոցներու մէջ
ուսմանը նիւն կատարելագործելով՝ մէկը երկրու-
գործ, միւսը բժիշկ, մէկը մեծաբարձօր, միւսը
նկարիչ, մէկը ստանձնական, միւսը բանասէր, ա-
մենը մէկէն ազգին պատուաւոր եւ օգտաւոր անդամ
ներ եղեր են: Այսօր անհիմն որ այս բարձրագոյն
դպրոցը իւր այս գովելի բարեկարգութեամբ, քան
դաստառաց անձնանքը ծառայութեամբ ընել-
թեամբ անդամաց սքանչելի միաբանական սի-
րով եւ աշակերտաց անհեղ ևեռանդով, եւ մա-
նաւոր Չեր վեհանախան ճօն սրբոր եւ հը-
գոր պաշտպանութեամբ անընդհատ պիտի շա-
րունակէ իւր ընթացքը եւ իւրաքանչիւր ընդհա-
նուր քննութեան իւր բեղմնավոր ծոցը անու-
յաւ եւ դատարարական ազնիւ աշակերտները խա-
խուսէր ազգին պիտի ընծայէ, սրնը իրեն մէկ մէկ
լուստուտ աստղեր հետ դհեռ կարգ կարգ ծա-
գելով մեր Հայաստանու գործերն ի վեր խաւա-
րած հարկերն վրայ, սակաւ առ սակաւ պիտի
փարատի հայրենի անկէ ազիտութեան ստիպել
խաւարը, եւ փոխանակ զիտութեան անաղձոյ լոյ-
սը յաղորդելով վերադառնալ պիտի լուսաւորէ անոր
հարազատ սրբազան հոգին ու միտքը, պիտի ար-
թնդանէ անոնց բնատուր հանձնարք միտք բանիւ
պիտի վերանորոգէ անոնց բոլոր իմացական կար-
գութեանները:

Ինչ հարկ է դնել համարել իսկապէս զի
քանզի դար արդէն ինքնին համարուած էր թէ
ազգային դպրոցներն ազգին կենսատու տարերքն
են: քանի որ ամեն ինչ շատայն, այնչափ ազ-
գը կը կենդանանայ, հոգի եւ ուժ կ'առնու. եւ
բնդհանրապէս քանի որ պիտի, այնքան ազգը
կը տկարանայ, ընտաղի կ'աղաւթ, եւ վերջապէս
միայն անունը կը մնայ պատմութեանց մէջ՝ ան ալ
անհետք աննշան: Դպրոցի մը ազգութիւնը նախ
իւր կրօնքէն ու լեզուէն կ'ախ, անոր մը կը սոր-
վելն արդեօք, ոչ ապաքին ազգային նախակը-
թեան դպրոցներուն մէջ եւ ոչ օտարազգեաց,
Վրացի, թէ որ մէկ կ'ենթադնէ միւսը փոխադրե-
ալ ծառի մը պէտքէն համը հոգը գոյնը եւ ոչ
յատկութիւններ անփոփոխ կրնան մնալ նէ, թէ
որ սպիտակներուն երկրէն փեռներն երկիրը դադ-
թող մարդկանց ծննդոց գոյնը միշտ սպիտակ կը-
նայ մնալ նէ՝ մեր մատուց զաւերներուն ազգային
կրօնը ու լեզուն ալ անարատ եւ անաղափար
կրնան մնալ օտարազգի նախակըթեան դպրոց-
ներու մէջ, մանաւանդ այն դպրոցներուն մէջ՝ ու-
րանք միմիայն մեզ նման ակար ազգաց կրօնը ու
լեզուն խորախնդու մտքը հիմնուած են լուսեւ
բոսկ՝ մեր բարձրագոյն իրեն սրբայթ լաւած են:
Առաջի գաւթը որ, ու աղիւն: Իտալիացիք, յերի-
նից մեզի յատկապէս պարգեւեալ երկու սրբա-
գան աւանդից՝ մեր լուստուրչական սարը կրօնքին
ու պատմական լեզուին հաստատութիւն աւանդա-
պահ կ'ուշադրէ համար այս նախակըթեան դպր-
ոցին յարտուելութեանը ու փառաւորութեանը
հոգը կը տանը, քանի երանելի էր. իսկ քանի
թշուառականք են այն ազգայինք՝ որ իրեն ան-
հաստատութիւն աւանդապահ անփոփոխ կեցած են
իրենց քաղաքը դիւրը կամ թաղը ազգային նա-
խակըթեան դպրոցներ հաստատելու, եւ կամ օ-
տարազգի դպրոցներն ալ մեզի ձգտարար մի եւ
նոյն ծառայութիւնը կրնան բերելով յիմարար կը
խաբուին, ու դաւիճեցնին մանաւանդ աղքատ գաւ-
կերներին այն դպրոցներուն կ'աշակերտեն: Մանա-
ւանդ աղքատ գաւկերին կրօն, քանզի ասոնք օր
մը մայր բլուրով իրենց կաթին հետ պիտի ջամ-
բեն գաւկերներուն սորված ազգային կրօնքին ու
լեզունին: Երկրի պարտն է ուրեմն իւր գաւկը-
ները ազգային նախակըթեան դպրոցներուն մէջ
կրթել ու դաստարարել, որ նախ սորվին ազ-
գին կրօնքը ու լեզուն, սորվին յետ այնքի ազ-
գային պատմութեանը ուրիշ եւ անոր ծագումը,
որ է անոր բուն հայրենիքը. սորվին անոր ան-
ստու պատմութեանը սիրել իրենց առաքելին
նախնեաց առաքելութեանը եւ ասոնք անառա-
քինաց ամբարշտ եւ ազգակործան մղու-
թիւններ: այն երբեմն աշխարհի նախնեանք եւ-
կիրք այսօր կ'ըն ինչ ինչ վերձայն մէջ՝ սորվին
սորվին թէ ասեւորք ինչ բարձրագոյն էր Հա-
յաստան ու այսօր ինչպէս ամայի սորվին վերջապէս

ինչ ծովաներ ու լեռներ, ինչ գետեր ու փոխներ,
անառաքներ, գաւառներ լեռներ, հանրեր, բերքեր կը
պարտենակէ իւր ընդարձակ տարածութեանը մէջ:
Այս ամենը իւր մը սորվելով իրենց հայրենեացը հե-
սերտ սիրով մը կ'ապուստեն ետեւ, այսինքն՝ կա-
տարեալ հայ մը ըլլալէն պիտի, ալ անկէ ետեւ
ծնողքին թող անեղիւղ խաբէն դանձր օտա-
րազի բարձրագոյն դպրոցներ, սրնոյմէ դժբաղ-
դարար դուրիւք մէջ տախտիւն, անոնց մէջ սորվե-
լու համար թէ, ինչ միջոց կայ անոր ծովաներէն
լեռներէն գետերէն շահեր քաղելու, լեռները գա-
տերը զիւրութեամբ մշակելու, բերքերը փոխա-
նակելու, հանքերը գործելու եւ այլն: Ինչ-
պէս որ դպրոցի աշակերտներն անանք իրենց
նախնական կրթութեանը հետ անհեղ զինք ինչ
բարձրագոյն դպրոցներուն աշակերտելով
պէտք եղած դիտութիւնները սորվեն, եւ միշտ կա-
տարեալ հայ միտքով՝ այսօր իրենց սիրելի հայրեն-
եաց շնորհակցանք ու բարեկամութեանը խորհրդ ու
ցանկացող են, եւ յուսահատ սրտերուն խնդու-
թեամբ կ'աւանդեն, որ բնութեան դասն պատու-
հանքն են ընկճուած ու տկարացած բարձրագոյն
կարգի մը նման մեր հիմաւորը հայրենիքն ալ
բարձրագոյն գործուն մէջ ըլլաւ որ ձեռնարկ դեպ-
քերու անդադար պատահելով թէպէտ ուժը ու
զորութիւնը կորսնցնուցեր, ստերն ու ծիւղերը
ցամբեր ու շարժերը դրեթէ միտակ ահեղագէտ
բռնը մնացել է անդադր, ասկայն անոր լուստու-
ծառուն իր միտքը եղեմաբար կենդանարար
գետնոյ տախտիկը զիւրելով չէ ցամբեր, ու այս լու-
սաւորեալ դարոյ մէջ կրնայ նորէն շառաւիղել
միայն թէ նախնականութեան կամքը ու անօ-
րէնութեամբ հինգ վեց դարէ ի վեր տիրողե-
տող Օսմանեան տէրութեան հոգը անոնց օգնա-
կանութեանը եւ իւր որդեկոյն ջանասիր աշխա-
տութեանը կը կարծեն:

Ու իսկապէս զի, ազգին ապագայն զիւր
յերեկ մտածող ազգաւորք, ինչպէս որ մինչեւ այ-
սօր ձեռն պարզեւած առատ տարբեր ընդունայն
չերթալով՝ փայլեց ազգը այս դպրոցին արդարեւ
ի փառաւորութիւն ձեռն առնուած, ապահով եղեց
որ ասիկ ետեւ ալ քանի որ գաւթ այս վեհանա-
ստառածնութեանը ունիք, քանի որ այս քրիս-
տոգաւորք ուրիշ ու միաբանութիւնը կը փայլի
ձեռն մէջ, առաւել պիտի փառաւորուի ձեռն պատ-
ւական անունը մարդկանց մէջ ու հրեշտակաց:

Այսպէս այսօր այս պատրաստուած աշակերտները
արժանի են ասիկ չունին, բայց այնպէս մէկ դա-
մազլուսի մը զիւրենուն մէջ գաւթնեցին ու ոչ գա-
կերնց մերձեւալ եւ ոչ յեց ապականել. եւ երբ
աշխարհիս գաւթն ապարդիւղ դիմեն տուրեւտ իր
բլուր, խաբարայ ազգին կարգին խորհրդը չը-
լաւու համար անոր գէտ պիտի զինին աշխատա-
սիրութեամբ, խոհեմութեամբ ու բարեկամասի-
րութեամբ, եւ այսպէս անփառափ բարձրութեան
ապրելով ու ապրեցնելով իրենց գաւառները,
քանի որ արեւ ունի՝ պիտի օրհնեն իրենց բարե-
բաններուն արեւը:

ԽՆԴԻՆ ԼՈՒՆԵՐ

Օրդոտափառ Խնդակալին երկու
վեհալուն դասերաց վեհալ: Մահաւա եւ
Խնդակ փաշայներուն հետ ամուսնու-
թեան հանգեաները այսօր պիտի սկսին
Պէյոգլուի ու Տրեմ Պահալի ետեւը
եղած բարձր ու ընդարձակ դաշտին վե-
րայ, ուր մեծ պատրաստութիւններ եւ
գաւթ են վերջին տախտիս դաւարձիլ ու
չքիզ ընելու համար այս հանգեանները:

Ի. Դրան պատրաստուածները բնաւ
չպիտի գողցին այս հարսանեաց օրերը:
Արդի թէ օրդոտափառ Խնդակա-
լին փախճանեալ քորջը Եթթի Սուլ-
թանին մէկ դուստրն ալ Աբը Վա-
թիկ Սուլթանի փաշային որդւոյն
պիտի նշանի: Եթթի Սուլթանը ինչ-
պէս շատերուն յայտնի է փախճանալ Եհ-
մէտ Փաթի փաշային ամուսնին էր:
— Սեւապափա Վապուր ինչպէս
պիտի որուն արտաքին գործոց պաշտօնա-

տան Վաթիկի Եթթի անուանիլը նա-
խընթաց թուով ծանուցինք, անցեալ
շարժու մայրաքաղաք հասաւ Վաթիկա-
յին:

— Պիտի օրը առաքելական Եթթի
շարժեալով մայրաքաղաք հասանք Օ-
միւսիկոյ Տանիմարայի հիւպատոսարա-
նի առաջին թարգման մեծարդոյ Տիւրք-
եան Յովհաննէս աղան եւ նոյն քաղաքի
անդղական հիւպատոսարանին առաջին
թարգման մեծարդոյ Պուստրեան Յով-
հաննէս աղան ընկերութեամբ զմիւսնացի
Փափագեան Աւրաբան աղային:

Յիշեալ ազգաւոր թարգման աղա-
ները քանի մը օր մայրաքաղաք կենալ
ետեւ իրենց հայրենիքը պիտի վերադառ-
նան:

— Պէյոգլուի զինուորական կառա-
վարի վեհալ Մեհմէտ փաշան Պոստայի
ու Շէրեքի մէջ զինուորական հրամա-
նատար անուանեցաւ:

— Վաթիկալի կուսակալ Պէ-
սիմ փաշային համար լուր կուսան թէ
վախճանեալ է:

— Բարձրագոյն Պիտի նախին ա-
ռաջին թարգման եւ տէրութեան բարձ-
րագոյն աստեղին անդամ Վաթիկալի պէյը
շարժութ օրը փախճանեցաւ:

— Հարաւ իրիկուն խաղաղ հը-
ղեհ պատահելով՝ տուն մը եւ խանութ
մը այրեցաւ:

— Թոփ դարուի կողմերը բնակեալ
Վաթիկալ մը որ որտեւ հիւանդութիւն ու-
նիւր եւ ողբիլով ընկելը կը խմբ, անցեալ
շարժութ ինքզինքը խղիւղի:

— Իւսկիւտար բնակեալ յոյն մը՝ որ
սեւամաղճութեան ախտէն բռնրված էր,
ինքզինքը հորը ձգելով սպաննեց:

— Եթթի շարժի իրիկուն՝ մուրը
գետնոր կոխելու միջոցները՝ կին մը փոք-
րիկ աղու մը հետ Պէյոգլուի վարկի-
նար, եւ կրնակը ծանրաղին շալ մը ձը-
գած էր: Ինչքէն մեծ բաղարի մօտ հասած
ժամանակը ժամատակը մարդ մը գէտ ե-
լաւ, յանկարծ զինքը բռնեց, ու մէկ ձեռ-
քովը բերանը գոցելով՝ միւսովը շարժու-
սին քաշեց առաւ ու վախտ: Անոյն ա-
ղաղակէն քանի մը անկէջ անցնող անձինք
եղածն իմանալով՝ գողին ետեւէն ինկան,
հասան, բռնեց զարնելով գետինը կործա-
նեցին ու շարժ ձեռքին առնելով կնոջը
դարձուցին: Չարագործն ալ Պաթիկոյ
տեսչութեան պահակը զրկեցին:

— Եթթի Պ. Սուլթանի գողցելու
ձիւստաղարձ անցեալ շարժութ Պ. Պիտի
հասաւ: Եթթի հաշակաւոր անձը պիտու ու-
րութիւն ունի խաղաղան մը բանալու
Պէյոգլուի մէջ: Եթթի այժմ արքունա-
կան հարսանեաց հանգեաններուն մէջ իւր
ձարտարութիւնը փայլեցնելու հա-
մար՝ յատուկ ձիւստաղարան մը շինե-
ցաւ Մաթալի ճամբուն վրայ:

— Եթթի յորեկը մայրաքաղաքի Պա-
ղաք բաղարի նաւատաղարան երկու տաճիկ
նաւախոր իրարու հետ կուսելով, մէկը
իւր նաւակին ծանկովը (գանձա) միւսին
զիւրու գարիւս այնպէս ուժգին, որ խ-
կոյն ինկաւ մեռաւ: Սպանող անմիջա-
պէս բռնրվելով տեսչութեան դուռը տար-
վեցաւ:

— Սեւալիկէն զրված նամակի մը
մէջ հետեւեալը կը կարդանք:

— Յայտնի է որ հոս տեսակ մը մահ-
մատակներ կան որ Տեմալ կամ Մա-
կալին: Ասոնք հրեայներ են որոց նախ-
նիքը ասիկ 150 տարին չափ առաջ տաճ-

կրցած են: Եթթի զարձանները հրապա-
րակաւ մահապատժութիւն կը դաւանին,
բայց եւ այնպէս առաւել հրեայ համարված
են քան թէ տաճիկ: Իրենց առջեւ հրեական
որոշիւ գէտքը գետ անկորուստ մնացած
է վրանին, եւ երբեք խնամութիւն չեն ը-
ներ բուն հաճեաց հետ: Այն իսկ քեմ-
պերուն մէջ ալ դանաղան ձեռքիւր կան
որոնք իրարու հետ չեն խառնուիր:

— Վաթի քանի մը շարժութ առաջ՝ ծաղ-
կահասակ քեմալ կին մը երկրնէն ներու-
թիւն կրկուն պատճառաւ գժգժ ըլլա-
լով՝ տեղական իշխանութեանց ներկա-
յացի ու խնդրելի որ տաճիկ ըլլայ: Հար-
ցուցի են իրեն թէ հապաղուն ինչեւս,
տաճիկ չեմ: Այս պատմականներէ կինը,
եւ քեմալ կամ: Ինչպէս համար տաճիկ պե-
տի ըլլաւ: Իշխան ձեռքէն քաշած նե-
ղութեան ալ չեմ կրնար համբերել, տա-
ճիկ երկիւր կուսեմ անուր:

Եթթի խնդրը զրի առնուելէն ետեւ
հետեւեալ օրուն ձգվել է, որպէս զեմա-
մանակ արվի իրեն մտածելու: Հիմա եր-
կու բան կը խօսվի այս գէտքին վրայ: Ու-
մանը կրնան թէ քեմալներ իսկայն այս
կինը բռնել պահեր են, ու հետեւեալ օ-
րը ուրիշ մը խրիկ են անոր տեղը որ ա-
նոր առջեւ օրը բռած խնդրը եւ անհե-
կրկն բարկութեամբ եղած բան մը: Ու-
րիշներ ալ կրնան թէ քեմալները ամեն
միջոցներն ի գործ դրել, մեծամեծ խոստ-
մունքներ ընել եւ ընտիր երկիւր տա-
լու խօսք տուել են կնոջը որ տաճիկանալու
զիտա որութեանէն եւ կենայ:

— Վաղղիկ Սեւթ-Օմեր քաղաքին
մօտ Եթթի անուն զիւրին մէջ եղած
վառօգորանք բռնկելով օդը կըսաւ: Եթթի
յուսակի պէտքէն մէջ վեց մարդ մեռան եւ
չորս ալ ծանրապէս վիրաւորեցան: Վեհ
ալ շատ վնաս կրեց:

— Հետեւեալ հետաքրքրական տե-
ղեկութիւնը Եթթի զանազան տե-
րութեանց երկրներուն մէջ գործված
մարդասպանութեանց վիճակագրութիւնն
է, որ խորին խորհրդածութեանց նիւթ
կուսայ:

Եթթի մէջ բնակաց ամեն մէկ միլիո-
նին 4 սպանութիւն կրնայ: Պէյոգլուի
մէջ միլիոն զրոյն 18 սպանութիւն:
Սարալիայի մէջ՝ 20: Վաղղիկ մէջ՝
31: Եթթի մէջ՝ 36: Պաթիկոյ մէջ՝
68: Եթթի մէջ՝ 45: Թաւրազ
նայի մէջ՝ 43: Զոմի մէջ՝ 100: Սե-
կիկայի մէջ՝ 90: Եթթի մէջ՝ 200:

— Վաթիկայի Սեւթ լաղիկին հե-
տեւեալ գէտքը կը պատմէ:

— Վաթի ասոն տարի առաջ Վաթիկա-
նայի Ռաթիկայի քաղաքին մէջ Օ-
րէթի անուն հարուստ արուեստագործը
մեռնելով՝ մարմինը իր բնականաց օտ-
րերկրեաց դամբարանին մէջ զրկեցաւ:
Վաթի ամիս մը առաջ իր կինն ալ մեռ-
նելով՝ զաւակները անոր մարմինն ալ նոյն
ստորերկրեաց դամբարանը իջուցին: Բայց
մեծ զարմանքի մէջ ինկան տեսնելով որ
հորերուն դադարը (թմարու) բացված
էր եւ մէջը բան չկար: Սեւթի լաղիկ
գամբարանին ամեն կողմը նայելով՝ տե-
սաւ որ մեռելոյն անգամները դամբարա-
նին մէկ անկիւնը կեցած էին նախած մար-
դու մը զիրքով: Վաթիկային իշխանու-
թեան իմաց արվելով՝ դժոխականներ
բերվեցան այս բանը քննելու, եւ օտադ-
րեցաւ որ Օրէթի դամբարանին մէջ թաղ-
ված ժամանակը մարմն է կընր, ու ետ-
քը ինքզինքն զալով՝ դադարը բացիւր

Կ. ՊՕԼԻՍ; ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆԵ